

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10
The 10th STOU National Research Conference

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน
ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562
Problem in Criminal Dispute Mediation under
the Dispute Mediation Act B.E.2562 in Inquiry Stage

ธนกร คารวพงศ์ (Tanakorn Karawapong)¹ ปวีณี ไพรทอง (Pawinee Praithong)²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการใช้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 สำหรับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน และศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ และวิธีการในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร โดยทำการค้นคว้าในรูปแบบของหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ตำบกฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า หลังจากมีการประกาศพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน พบปัญหา ดังนี้ (1) ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตฐานความผิดทางอาญาที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน และ (2) ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน (3) ปัญหาเกี่ยวกับการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นการสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งแล้วแล้ว เป็นปัญหาที่เห็นควรแก้ไขทั้งสิ้น เป็นสาเหตุทำให้การบังคับใช้กฎหมาย ไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ดังนี้ เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนมีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะคือ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 โดยการเพิ่มเติมความผิดทางอาญาบางฐานความผิด และเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนโดยให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีนั้นเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ย

คำสำคัญ การไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน
พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tanakorn_53@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Elle_cu@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to study problems relating to the enforcement of the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019) for Criminal Dispute in Inquiry Stage and to study guidelines for modification and improvement of principles and methods for Criminal dispute mediation in Inquiry Stage in accordance with the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019). The study was conducted by using a qualitative research technique through documentary research process, the use of relevant documentary sources, i.e. books, textbooks, theses, independent studies, laws, orders, rules and regulations. The study results revealed that after the Dispute Mediation Act B.E.2562 (2019) has been enforced for mediation proceeding of criminal disputes at the level of investigation, the following problems are found (1) the scope of offences to be taken into the mediation process at the level of investigation (2) mediators' qualifications at the level of investigation and (3) Termination of Criminal dispute mediation in Inquiry Stage in the case of the prosecution . All of these problems contribute to unsuccessful enforcement of the Act. Therefore, in order to enable the mediation process of criminal disputes at the level of investigation to truly have appropriateness, efficiency, and maximum benefits to people in accordance with the intention of the law, it is suggested that the provisions of Section 41 of the Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019) should be amended by adding some criminal offences and amending the provisions relating to a mediator at the level of investigation by issuing an inquiry official in charge of a certain case to be a mediator.

Keywords: Mediation, Criminal dispute mediation, Criminal dispute mediation in Inquiry Stage, The Dispute Mediation Act

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

เมื่อมีข้อพิพาททางอาญาเกิดขึ้น การระงับหรือการยุติข้อพิพาทนั้นมีหลากหลายวิธี ซึ่งวิธีที่นำมาใช้มากที่สุดคือการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยเป็นการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยมีหลักการดำเนินคดีอาญา คือ เมื่อมีข้อพิพาททางอาญาเกิดขึ้นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองโดยตนเองอยู่ในฐานะโจทก์ หรืออาจใช้สิทธิในการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน จับกุมผู้กระทำความผิดและสรุปสำนวนการสอบสวน ส่งให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ศาลจะดำเนินการพิจารณาพยานหลักฐานในคดีและมีคำพิพากษาในลำดับต่อมา หากมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดจะถูกส่งตัวไปที่กรมราชทัณฑ์เพื่อรับโทษและถือเป็นที่สุดการดำเนินคดีอาญา³ ซึ่งในปัจจุบันทุกประเทศมีการนำกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักมาใช้ เนื่องจากเชื่อว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เป็นวิธีการที่จะป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความล่าช้ามีคดีที่ค้างอยู่ในชั้นพิจารณาของศาลจำนวนมาก และก่อให้เกิดความคิดในทางลบต่อกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเสริมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เพื่อเป็นกลไกที่สำคัญในการส่งเสริมการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล และสนับสนุนให้การระงับปัญหาและข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมีความรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นมีหลากหลายวิธี

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินการ เพื่อแก้ไขความขัดแย้งของบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรม อันเกิดจากกระบวนการทัศนคติความยุติธรรม ที่เป็นปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี และกลวิธีในการเยียวยาเพื่อสร้างความสมัคคีสามัคคีระหว่างเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำความผิด และชุมชนขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการมองอาชญากรรมในมิติที่ว่าอาชญากรรมเป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างบุคคล

การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งถูกนำมาใช้นอกจากการพิจารณาของศาลตามปกติ เพื่อให้เกิดการประนีประนอมระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว โดยอาจมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางในการทำหน้าที่ช่วยเหลือหาทางออกในการยุติหรือระงับข้อพิพาทนั้นด้วย ซึ่งผลการไกล่เกลี่ยต้องเกิดจากการตัดสินใจและความสมัครใจของคู่กรณีทุกฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการตัดสินหรือชี้ขาดข้อพิพาท แต่มีหน้าที่เพียงช่วยเหลือในการเจรจาและเสนอแนะเท่านั้น เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดรวมถึงเหยื่อและผู้เสียหายด้วย หากผลของการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นที่พอใจของคู่กรณี คู่กรณีนั้นก็สามารถใช้การระงับข้อพิพาทวิธีอื่น หรือนำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไปได้⁴

ปัจจุบันการไกล่เกลี่ยได้ถูกนำมาใช้ในการระงับข้อพิพาทอย่างแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพสูงวิธีหนึ่ง โดยภาครัฐของหลายประเทศมีความมุ่งหมายที่จะขยายแนวคิดไกล่เกลี่ยมาปรับใช้ประกอบกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งก่อนฟ้องคดีต่อศาล และในระหว่างที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เนื่องจากหากข้อพิพาทจบลงด้วยการไกล่เกลี่ยโดยไม่ต้องมีการบังคับคดีตามปกติย่อมส่งผลดีทั้งในแง่ความประหยัด

³ Wichian, *wichianlawblogspot*, https://wichianlaw.blogspot.com/p/blog-page_18.html (accessed October 1,2020).

⁴ Kanteera Purivikrai, *the101world*, <https://www.the101.world/restorative-justice-3/> (accessed October 1,2020).

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ทรัพยากร ในการดำเนินงานประหยัดเวลา และบุคลากร การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ และเงื่อนไขแห่งการไกล่เกลี่ย จึงมีความสำคัญ และจำเป็นอันจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสในการระงับข้อพิพาทมากยิ่งขึ้น

จากหลักการและเหตุผลรวมทั้งประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยในการระงับข้อพิพาท จึงนำมาสู่การตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 และและกฎกระทรวงว่า ด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นขยายกรอบอำนาจหน้าที่ให้แก่อาเภอ ซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค ให้มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประชาชน โดยมีภาระอำนาจหน้าที่การไกล่เกลี่ยของอาเภอออกเป็น 2 ส่วน ทั้งการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง และการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยในส่วนของไกล่เกลี่ยทางแพ่ง ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่น ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท และในส่วนข้อพิพาททางอาญา จะต้องเป็นความผิดอันยอมความได้ และมีโทษเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ แต่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเนื่องจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.2562 ได้มีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ขึ้น

ซึ่งผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาในส่วนของไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในชั้นสอบสวน เนื่องจากนานาประเทศให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นอย่างมากโดยถือว่าเป็นวิธีการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด อีกทั้งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ยังถือว่ามีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน เนื่องจากเป็นกระบวนการทางเลือกสำหรับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดให้สามารถไกล่เกลี่ยยุติคดีอาญากันได้ทั้งความผิดที่อันยอมความได้และความผิดที่ยอมความไม่ได้บางฐาน ซึ่งหากไกล่เกลี่ยสำเร็จก็จะส่งผลให้สิทธิการนำคดีอาญาในข้อพิพาทนั้นมาฟ้องระงับไปทันที แต่อย่างไรก็ดีจากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ยังมีความบกพร่องบางประการที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาที่ไม่สามารถบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งค้นหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่มีความสำคัญอันได้แก่ กรอบและขอบเขตฐานความผิดที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน บุคคลที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน และการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นการสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล เพื่อให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะนำไปสู่โอกาสในการเพิ่มประสิทธิผลแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ยในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 สำหรับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ และวิธีการในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและบทสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวน โดยทำการค้นคว้าในรูปแบบของหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ตำรับกฎหมาย ข้อกำหนด ระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษาวิจัยเอกสารทั้งของประเทศไทย และของต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการใช้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 สำหรับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน พบประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับ กรอบ และขอบเขตฐานความผิดที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ปัญหานี้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจาก ตามมาตรา 41 แห่ง พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมความผิดบางฐานความผิดที่เข้าลักษณะที่อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันได้ เป็นเหตุให้ไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน ปัญหานี้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจาก ตามมาตรา 48 แห่ง พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนไว้โดยเฉพาะจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ทั้งบุคคลที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 ซึ่งกฎหมายกำหนดบุคคลอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน ซึ่งไม่รู้ข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดมาตั้งแต่ต้น ต้องมาทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงใหม่ จึงเป็นการเพิ่มขั้นตอนให้กับคู่พิพาท และทำให้เกิดการล่าช้าในกระบวนการไกล่เกลี่ยไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นการสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ปัญหานี้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจาก ตามมาตรา 60 แห่ง พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งบัญญัติว่า เมื่อความปรากฏต่อผู้ไกล่เกลี่ยว่าผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลไม่ว่าก่อนการสอบสวน หรือระหว่างการสอบสวน ให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาเป็นอันยุติ จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ผู้ศึกษา ว่า มาตรา 60 เป็นเพียงบทสันนิษฐานของกฎหมาย กล่าวคือ หากผู้เสียหายได้ฟ้องคดีต่อศาลไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ให้สันนิษฐานว่าผู้เสียหายไม่มีเจตนาสมัครใจที่จะไกล่เกลี่ยอีกต่อไป ซึ่งถือว่าขัดต่อเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เนื่องจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่า ผู้เสียหายไม่สมัครใจที่เจรจาไกล่เกลี่ยกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น มิได้เกิดขึ้นจากเจตนาที่แท้จริง

แนวทางในการแก้ไขปรับปรุง

1. เห็นควรเพิ่มเติมฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาบางฐาน เข้าไปในมาตรา 41 เพื่อครอบคลุมฐานความผิดที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนตามเจตนารมณ์ของหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. เห็นควรให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 18, มาตรา 19 และมาตรา 20 เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน โดยเป็นการแก้ไขให้มีความคล้อยคลึงกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่บัญญัติให้พนักงานอัยการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา เนื่องจากพนักงานอัยการของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีทั้งอำนาจสอบสวน และอำนาจฟ้องคดี ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทยที่แบ่งแยกอำนาจสอบสวน และอำนาจฟ้องคดีออกจากกัน

3. เห็นควรให้ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย คือ แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีต่อศาลโดยตรงไปแล้ว พนักงานสอบสวนก็ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีได้ เว้นแต่ เป็นการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น คู่กรณีแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าไม่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยอีกต่อไป หรือเป็นกรณีสิทธิในคดีอาญาระงับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ผู้ศึกษาจะขออภิปรายผลการวิจัยเป็นรายประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับ กรอบ และขอบเขตฐานความผิดที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน

โดยหลักสำหรับความผิดที่มีโทษทางอาญา อันมิใช่ความผิดอันยอมความได้ นั้น ไม่อาจจะมีการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท หรือยอมความ หรือถอนคำร้องทุกข์ ระหว่างคู่กรณีได้ เนื่องจากกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระทำได้ จนต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล และเพื่อลดความบาดหมางระหว่างคู่กรณี อีกทั้งเพื่อสามารถเยียวยาความสัมพันธ์ทดแทนแก่ผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว โดยพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้เพิ่มเติมบทความผิดที่ให้สิทธิคู่กรณีได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ หากการไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ มีผลทำให้สิทธิการนำคดีอาญาดังกล่าวมาฟ้องระงับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39

แม้ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 จะได้บัญญัติความผิดบางฐานความผิดที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาไว้ นอกเหนือจากความผิดอันยอมความได้ก็ตาม ตามมาตรา 41(1)-(3)⁵ ก็ตาม แต่ความผิดที่ระบุไว้ตามมาตราดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงความผิดบางฐานที่มีประเภท และลักษณะ เช่นเดียวกันกับที่บัญญัติไว้กล่าวคือความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหาย และความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงและไม่ขัดกับศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อเจตนารมณ์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือ เพื่อลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เพื่อลดความบาดหมางระหว่างคู่กรณี และเพื่อสามารถเยียวยาความสัมพันธ์ทดแทนแก่ผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว ดังนี้ ปัญหาในเรื่องกรอบ หรือขอบเขตความผิดที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากบัญญัติขาดตกบกพร่อง หรือไม่ครบถ้วนแล้ว จะทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่

⁵ มาตรา 41 บัญญัติไว้ว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในคดีความผิด ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดอันยอมความได้

(2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่น ที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เกลี้ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงนำประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้มาวิเคราะห์ได้ว่า

1.1 วิเคราะห์ความผิดลหุโทษ ตามมาตรา 41(2)

โดยตามมาตรา 41(2) ได้จำกัดเฉพาะความผิดลหุโทษที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้เพียง 7 มาตรา ได้แก่ มาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา⁶

ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ความผิดลหุโทษทั้ง 7 ฐาน ดังกล่าวล้วนแล้วเป็นลักษณะความผิดที่มีคู่กรณี หรือคู่พิพาททั้งสิ้น ดังนั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา จึงจำเป็นต้องมีคู่กรณีเพื่อให้คู่กรณีได้มีโอกาสเจรจาตกลงกัน ระบุข้อพิพาททางอาญากัน โดยสันติวิธี และปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท

แต่อย่างไรก็ดี ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาที่เหลืออีก 25 ฐานความผิดนั้น ยังคงมีความผิดลหุโทษอีกบางมาตรา ที่มีคู่กรณีที่เป็นผู้เสียหายด้วย เช่น

(1) มาตรา 370 บัญญัติว่า “ผู้ใดส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควร จนทำให้ประชาชน ตกใจหรือเดือดร้อน ต้องระวางโทษ...”

(2) มาตรา 389 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้ของแข็งตกลง ณ ที่ใด ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นอันตราย หรือเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคล หรือเป็นอันตรายแก่ทรัพย์ หรือกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้ของโสโครกเประเปื้อน หรือน่าจะเประเปื้อนตัวบุคคล หรือทรัพย์ หรือเกลี้ยงทำให้ของโสโครกเป็นที่เดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษ...”

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า บทบัญญัติ ตามมาตรา 41(2) ยังไม่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากผู้ได้รับความเดือดร้อน เสียหาย หรือทรมาน ตามบทบัญญัติ ในความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 370 และ มาตรา 389 ย่อมเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานดังกล่าวและถือว่าเป็นความผิดที่มีคู่พิพาทในคดี ซึ่งอาจจะทำการไกล่เกลี่ยกันได้ และเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง ปัญหาข้างต้นนี้เป็นเหตุให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการแก้ไขปัญห ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเพิ่มเติมฐานความผิดลหุโทษทั้ง 2 ฐานข้างต้นไว้ที่ มาตรา 41(2) ด้วย

1.2 วิเคราะห์ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ตามมาตรา 41(3)

ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้ระบุความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาได้ ไว้ 6 ฐานความผิดด้วยกัน⁷ คือ

- (1) ความผิดฐานเข้าร่วมในการข่มขู่ต่อผู้และมีผู้ถึงแก่ความตายจากการข่มขู่ต่อผู้ นั้น ตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง
- (2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295
- (3) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 296
- (4) ความผิดฐานเข้าร่วมในการข่มขู่ต่อผู้และมีผู้ได้รับอันตรายสาหัสจากการข่มขู่ต่อผู้ นั้น ตามมาตรา 299 วรรคหนึ่ง
- (5) ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 300

⁶ อุทัย อาทิวะ. (2563). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา, กรุงเทพฯ, หน้า 111.

⁷ อุทัย อาทิวะ. (2563). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา, กรุงเทพฯ, หน้า 112.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

(6) ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334

จะสังเกตได้ว่า ความผิดทั้ง 6 ฐานตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นความผิดต่อแผ่นดินทั้งสิ้น แต่เป็นความผิดที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดอาจไกล่เกลี่ยกันได้

อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษา เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีความไม่สมบูรณ์ เนื่องจากยังมีผิดต่อแผ่นดินที่ไม่ร้ายแรง แต่ยังไม่ได้บัญญัติไว้ตามบัญชีท้าย เช่น

(1) ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ได้แก่

335(11) “ลักทรัพย์ที่เป็นของนายจ้างหรือที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้าง”

335(12) “ลักทรัพย์ที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหรือได้มา จากการกสิกรรมนั้น”

และ 335 วรรคท้าย “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวใน มาตรา นี้ เป็นการกระทำ โดยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทานและทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 334 ก็ได้”

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 ฐาน ความผิดข้างต้นตามมาตรา 355 นั้น เป็นความผิดต่อแผ่นดินและเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง และสามารถให้คู่กรณี หรือคู่พิพาท มาเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้โดยไม่ยากนัก

แต่อย่างไรก็ดี 335(11) และ 335(12) ไม่สามารถจะเพิ่มเติมเข้าไปในบัญชีท้ายได้ เนื่องจากเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี แต่แนวทางการแก้ไขปัญห ผู้ศึกษาเห็นควรเพิ่มอนุมาตรา ในมาตรา 41

ส่วนความผิด 335 วรรคท้าย แนวทางการแก้ไขปัญห ผู้ศึกษา เห็นว่า สามารถเพิ่มเติมไว้ในบัญชีท้ายได้ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติลดโทษให้แก่ผู้ที่กระทำด้วยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทานและทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลอาจลงโทษตามมาตรา 334 ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างสมควรแก่คดี แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า พนักงานสอบสวนก็สามารถใช้ดุลพินิจดังกล่าวได้ด้วยตนเองเช่นกัน เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

(2) ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 223

มาตรา 223 “ความผิดดังกล่าวในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 220 มาตรา 221 หรือมาตรา 222 นั้น ถ้าทรัพย์ที่เป็นอันตราย หรือที่น่าจะเป็นอันตรายเป็นทรัพย์ที่มีราคาน้อย และการกระทำนั้นไม่น่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จากบทบัญญัติ ดังกล่าวเห็นได้ว่า หากการวางเพลิงเผาทรัพย์หรือการกระทำให้เกิดการระเบิด เป็นเหตุให้ทรัพย์ที่มีราคาน้อย เป็นอันตราย หรือที่น่าจะเป็นอันตราย ซึ่งมีอัตราโทษไม่เกิน 3 ปี และการกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นการกระทำความผิดที่ประสงค์ต่อตัวทรัพย์ราคาเล็กน้อยเป็นสำคัญ ซึ่งความผิดที่ไม่ร้ายแรงมากนัก โดยความผิดฐานดังกล่าวผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดอาจตกลงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันได้ หากต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแต่อย่างใดไม่

แนวทางการแก้ไขปัญห เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล และเพื่อความรวดเร็วในการกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเพื่อสร้างความปรองดอง และลดความขัดแย้งระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ผู้ศึกษา เห็นควรเพิ่มเติม มาตรา 223 ไว้ในบัญชีท้ายของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้ แต่ทั้งนี้ประเด็นเรื่องทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายเป็นทรัพย์ที่มีราคาน้อยหรือไม่นั้น ตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ให้คำนิยามไว้ว่าต้องเป็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ทรัพย์สินที่มีราคาไม่เกินไปเท่าใด มีแต่เพียงคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีตเท่านั้น ดังนั้นอาจกำหนดไว้โดยเฉพาะให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน

1.3 วิเคราะห์ความผิดฐานกระทำโดยประมาท

การกระทำโดยประมาท คือ การกระทำที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังซึ่งสามารถใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 59 วรรคสี่ “กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่” เห็นได้ว่า ความรับผิดชอบทางอาญานั้น มิใช่มีเฉพาะการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น แต่รวมถึงการกระทำโดยประมาท และการกระทำโดยประมาทนั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดด้วย เช่น ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 และ ความผิดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 225 เป็นต้น

จากการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกา เห็นว่า สหรัฐอเมริกามีการนำมากะบวนกรเชิงสมานฉันท์ใช้กับความผิด เกือบทุกประเภท ไม่ว่าความผิดร้ายแรง ซึ่งรวมถึงการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยคำนึงถึงลักษณะการกระทำความผิด ตัวผู้กระทำความผิด หากลักษณะความประมาทมิได้เป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นเพียงความประมาทธรรมดา และผู้กระทำความผิดมีความสำนึกผิด ก็สามารถให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันได้⁸ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการนำกฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยมี The Wisconsin Act 2001 เป็นกฎหมายแม่แบบ เพราะ เป็นประเทศที่มีกฎหมายแม่แบบใช้อย่างแพร่หลาย ครอบคลุมและสอดคล้องกับ กระบวนกรเชิงสมานฉันท์ในการเบี่ยงเบนคดี ไม่ต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดร่วมกันพัฒนาและแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น รวดเร็ว ราคาไม่แพง ถึงแม้ว่าจะเป็น Common law แต่สามารถนำหลักกฎหมายมาบัญญัติใช้ เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อปรับใช้กับระบบ Civil law ประเทศไทยได้ เพื่อเป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนสำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิต มาตรา 291 ซึ่งจะเป็นการช่วยลดขั้นตอนในการนำคดีขึ้นสู่กระบวนการ ยุติธรรมทางศาล และเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้น ควรใช้มาตรการทางกฎหมายสหรัฐอเมริกาในเรื่องการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกฎหมายแม่แบบมาใช้เป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนสำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการเบี่ยงเบนคดี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แนวทางการแก้ไขปัญา หลังจากได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ระหว่างกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายของประเทศไทย แล้ว ผู้ศึกษาเห็นควรเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท อันได้แก่ ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 และ ความผิดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 225 เพื่อให้

⁸ Susan M. Leesson and Bryan M. Jhonston. (1988). Ending it: dispute resolution in America. pp. 134 - 148.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

สอดคล้องกับหลักกระบวนการเชิงสมานฉันท์ และเพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

แต่อย่างไรก็ดี การกระทำโดยประมาทนั้นอาจเกิดด้วยหลายเหตุ เช่น ความไม่ตั้งใจอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม หรือเนื่องจากตัวผู้กระทำ อันอาจใช้ความระมัดระวังได้ แต่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร รวมถึงการขับรถโดยประมาทอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา ด้วย ซึ่งสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่ยอมรับการกระทำโดยประมาทอันเนื่องมาจากการดื่มสุราและขับซิ่งจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย อันจะสามารถไกล่เกลี่ยกันได้โดยไม่มีข้อพิพาทคดีต่อศาล เนื่องจากการขับรถหลังจากดื่มสุรานั้น เป็นความประมาทอันเกิดจากตัวผู้กระทำผิดก่อขึ้น จึงถือไม่ได้ว่าเป็นความประมาทโดยแท้จริง อีกทั้งหากเป็นกรณีผู้กระทำความผิดเป็นคนมีฐานะ สามารถชดเชยเยียวยาผู้เสียหายได้จำนวนมาก ไม่ว่าจะได้กระทำความผิดซ้ำกี่ครั้งก็ตาม ซึ่งตามกรณีนี้เห็นว่าหากกำหนดให้สามารถไกล่เกลี่ยได้โดยไม่จำกัดจำนวน จะส่งผลให้สังคมไทยเกิดความวุ่นวาย มีการแบ่งชนชั้นฐานะทางสังคม มีการใช้อำนาจใช้เส้นสายโดยไม่ชอบเข้ากดดันฝ่ายผู้เสียหายให้อยินยอม ดังนั้นทางผู้ศึกษาจึงเห็นควรมีการกำหนดเงื่อนไขในความผิด ตามมาตรา 291 ที่จะสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้ โดยเงื่อนไขจะมีด้วยกัน 2 เงื่อนไขดังนี้

เงื่อนไขที่ 1) จะต้องไม่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 291 ซ้ำ 2 ครั้ง ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์เดียวกันหรือไม่ก็ตาม ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่การกระทำความผิดครั้งแรก

เงื่อนไขที่ 2) จะต้องไม่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 291 อันเนื่องมาจากการดื่มสุราหรือเสพวัตถุอื่นใด อันมีผลต่อระบบประสาทและสมอง

การที่ผู้ศึกษาได้มีมาตรการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้สังคมไทยเกิดความสงบเรียบร้อย เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีความเป็นธรรมไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นคนที่มีฐานะหรือคนที่ไม่มีความมั่งคั่งก็ตาม อีกทั้งเพื่อให้ประชาชนทุกคนใช้ความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต

2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บัญญัติให้ต้องมีคนกลางที่จะคอยช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ให้สามารถปรับความเข้าใจ และลดความเกลียดชังซึ่งกันและกัน โดยคนกลางที่จะเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทก็คือ ผู้ไกล่เกลี่ย

จากการศึกษากฎหมายการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาททางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เช่นเดียวกับประเทศไทย เห็นว่า ในกรณีอยู่ระหว่างก่อนการฟ้องคดีอาญาต่อศาลและได้มีการร้องทุกข์แล้ว สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการในการสั่งให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด โดยให้พนักงานอัยการเองเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือพนักงานอัยการอาจมอบหมายให้องค์กรทางสังคมเป็นผู้ไกล่เกลี่ยแทนตนเองก็ได้ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนเอกชนพนักงานสอบสวน และมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลด้วย⁹ เห็นว่า มีความแตกต่างจากประเทศไทยมี อำนาจในการสอบสวนและอำนาจในการฟ้องคดีแยกต่างหากจากกัน

⁹Daniel Jullion. (2000). "Victim-Offender Mediation in France." In The European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice. Victim-Offender Mediation in Europe Making Restorative Justice Work, pp 211.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

โดยอำนาจการสอบสวนอยู่ที่พนักงานสอบสวน และอำนาจการฟ้องคดีต่อศาลอยู่ที่พนักงานอัยการ เหตุที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นผู้มีความเห็นและเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาททางอาญานั้น เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้ทราบข้อเท็จจริงทุกอย่างในคดีและเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ย่อมเข้าใจข้อเท็จจริงเป็นอย่างดี และเพื่อความรวดเร็วในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา อีกทั้งเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายเกี่ยวกับการได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิด

ผู้ไกล่เกลี่ยถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาสำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เนื่องจากต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจข้อเท็จจริงแห่งคดี อีกทั้งต้องเป็นบุคคลที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไว้วางใจ ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความเป็นกลาง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ไม่ใช่บุคคลใดก็ได้ที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ แต่ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562

ซึ่งเจตนารมณ์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก็คือการทำให้อัยการของคู่กรณีระงับไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม โดยความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน ก็คือ บุคคลผู้จะมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งตามมาตรา 48 แห่ง พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนไว้โดยเฉพาะจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ตามมาตรา 48 ประกอบมาตรา 9 ทั้งบุคคลที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10

ซึ่งกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน เหมือนกับผู้ไกล่เกลี่ยก่อนชั้นสอบสวน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นปัญหาสำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน เนื่องจากการที่กฎหมายให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน ซึ่งไม่รู้ข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดมาตั้งแต่ต้น ต้องมาทำความเข้าใจใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการล่าช้าในกระบวนการไกล่เกลี่ย ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

แนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษา เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความคล้ายคลึงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ,มาตรา 19 หรือ มาตรา 20 เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเอง โดยให้มีการจัดอบรมพนักงานสอบสวนทั่วประเทศให้มีความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา เนื่องจาก พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานในสำนวนคดี ย่อมรู้ข้อเท็จจริงในคดีเป็นอย่างดีกว่าบุคคลอื่น อีกทั้งสามารถทำการไกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ลดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย และให้สิทธิคู่กรณีตั้งร้องเรียนพนักงานสอบสวนได้ เพื่อความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

3.ปัญหาเกี่ยวกับการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นการสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล

โดยหลักตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 หัวใจสำคัญของการเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็คือ ความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งความสมัครใจนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากเจตนาที่แท้จริง มิใช่เกิดขึ้นจากการข่มขู่ สาคัญผิด กลฉ้อฉล หรือให้คำมั่นใดๆ หากการไกล่เกลี่ยใดๆเกิดขึ้นจากความไม่สมัครใจ การไกล่เกลี่ยดังกล่าวหาทำให้ข้อพิพาทระงับไปไม่ และไม่มีผลผูกพันคู่กรณี

โดยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 60 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นการสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า ไม่ว่าผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ต่อศาลไม่ว่าจะก่อน หรือหลังทำการสอบสวน ให้การไต่ถามข้อพิพาททางอาญาเป็นอันยุติ หรือจะเริ่มทำการไต่ถามข้อพิพาทไม่ได้ ทั้งสิ้น¹⁰

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพบเห็นปัญหา คือ มาตรา 60 เป็นบทสันนิษฐานของกฎหมาย กล่าวคือ หากผู้เสียหายได้ฟ้องคดีต่อศาลไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการไต่ถามข้อพิพาททางอาญา ให้สันนิษฐานว่าผู้เสียหายไม่มีเจตนาสมัครใจที่จะไต่ถามอีกต่อไป ซึ่งถือว่าขัดต่อเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่า ผู้เสียหายไม่สมัครใจที่จะเจรจาไต่ถามกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น มิได้เกิดขึ้นจากเจตนาที่แท้จริง กล่าวคือ แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีต่อศาลก็เป็นเพียงใช้สิทธิทางศาลในกระบวนการยุติธรรมกระแสนั้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อโทษทางอาญา และนำไปสู่ความเจรจาประนีประนอมในอนาคต อีกทั้งการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ไม่ได้ตัดอำนาจทำการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรืออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ แต่อย่างใด

ดังนั้น ผู้ศึกษา เห็นว่า ควรมีการแก้ไขกฎหมาย โดยให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย คือ แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีต่อศาลโดยตรงไปแล้ว พนักงานสอบสวนก็ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการไต่ถามข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีได้อยู่ จนกว่าจะส่งสำนวนคดีไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ เป็นการยุติการไต่ถามข้อพิพาทโดยเงื่อนไขอื่นๆ เช่น คู่กรณีแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าไม่ประสงค์จะไต่ถามอีกต่อไป หรือเป็นกรณีสิทธิในคดีอาญาระงับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 เป็นต้น

แนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่ให้ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น และเพื่อตรงตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562

บทสัมภาษณ์ ร.ต.อ.รัชชานนท์ เพ็งเหมือน ตำแหน่ง รอง สว.(สอบสวน) สน.หัวหมาก ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน¹¹

เนื่องจากปัญหาเรื่องการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตรง ผู้ศึกษาจึงได้สัมภาษณ์ ร.ต.อ.รัชชานนท์ เพ็งเหมือน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเป็นระยะเวลากว่า 4 ปี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของผู้ศึกษา ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาเรื่องขอบเขตฐานความผิดที่สามารถไต่ถามข้อพิพาททางอาญา ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 41 โดยทางผู้ให้สัมภาษณ์ มีความคิดเห็นว่า ฐานความผิดที่สามารถไต่ถามตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 มาตรา 41 ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ เนื่องจากในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายส่วนมากมีความต้องการค่าเสียหายเยียวยาจากผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดในชั้นศาล ดังนั้นแทบทุกคดีผู้เสียหายจะแจ้งพนักงานสอบสวนขอไต่ถามกับผู้กระทำความผิด แม้คดีนั้นเป็นอาญาแผ่นดินก็ตาม เช่นคดีขโมยโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส คดีลักทรัพย์นายจ้าง เป็นต้น ด้วยเหตุจึงเห็นว่ายังมี

¹⁰ อุทัย อาภิเวช. (2563). การไต่ถามข้อพิพาททางอาญา, กรุงเทพฯ, หน้า 191.

¹¹ รัชชานนท์ เพ็งเหมือน. รอง สว.(สอบสวน) สน.หัวหมาก. สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม 2563.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ความผิดฐานอื่นอีกที่พอให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดใกล้เคียงกันได้ ส่วนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยให้มีการใกล้เคียงได้ แต่อาจต้องกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม เช่น หากเป็นการกระทำโดยประมาทที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของตนเองเช่นดื่มสุราทำให้ตนเองในอาการมึนเมา ต้องห้ามไม่ให้ใกล้เคียงซื้อพิพาท เนื่องจากปัจจุบันเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากเรื่องข้อบกพร่องเมาสุราและชนผู้อื่นถึงแก่ความตาย และผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะสามารถชดเชยเยียวยาด้วยเงินจำนวนมากจนญาติผู้เสียชีวิตยินยอมไม่ติดใจดำเนินคดี ซึ่งในลักษณะนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยเพราะผู้กระทำความผิดอาจไม่สำนึกผิดคิดว่าเงินช่วยให้ตนหลุดพ้นจากคดีได้ และอาจกระทำความผิดซ้ำได้

2. ประเด็นปัญหาเรื่องผู้ใกล้เคียงซื้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการให้บุคคลที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นผู้ใกล้เคียงซื้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน เนื่องจากในทางปฏิบัติมีปัญหามาก ประการ เช่น ปัญหาเรื่องการนัดหมายคู่พิพาทและผู้ใกล้เคียงซึ่งต้องใช้ระยะเวลาเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนมีสำนวนในมือค้างจำนวนมาก และปัญหาเรื่องความเข้าใจข้อเท็จจริงในสำนวนคดีของผู้ใกล้เคียง ซึ่งผู้ใกล้เคียงต้องมาทำความเข้าใจข้อเท็จจริงใหม่โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้อธิบายข้อเท็จจริงให้ฟังโดยละเอียดเป็นเหตุให้เพิ่มภาระหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนและเพิ่มขึ้นตอนโดยไม่จำเป็น ผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นควรให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเป็นผู้ใกล้เคียงซื้อพิพาทด้วยตนเอง เนื่องจากช่วยให้การใกล้เคียงซื้อพิพาท และการชดเชยเยียวยาผู้เสียหายเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

3. ประเด็นปัญหาเรื่องการยุติการใกล้เคียงในชั้นสอบสวนกรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่เห็นด้วย เนื่องจากมีคดีเห็นว่าการฟ้องคดีด้วยตนเองของผู้เสียหายเป็นเพียงวิธีการกดดันฝ่ายผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่ง ซึ่งความจริงแล้วนั้นผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่ได้ประสงค์ลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ต้องการเงินชดเชยเยียวยาให้ได้ตามจำนวนที่ตนต้องการและโดยรวดเร็วเท่านั้น ซึ่งบ่อยครั้งวิธีการดังกล่าวก็ไม่ได้ผล สามารถยุติกันได้ชั้นสอบสวน

จากบทสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นความเห็นของผู้ปฏิบัติงานโดยตรง เห็นว่ามีความสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ทางทฤษฎีของผู้ศึกษาที่ได้นำเสนอไปข้างต้น จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันที่เสนอแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติพระราชบัญญัติการใกล้เคียงซื้อพิพาท พ.ศ.2562 ในเรื่องการใกล้เคียงซื้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนตามผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เหตุผลที่เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกรอบและขอบเขตฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาบางฐาน เข้าไปตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงซื้อพิพาท พ.ศ.2562 เนื่องจากปัจจุบันการใกล้เคียงซื้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ยังไม่ครอบคลุมถึงฐานความผิดบางฐานที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงซื้อพิพาทได้ เป็นผลให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งจากการศึกษาความผิดที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงได้ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 41 ได้แก่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 223 มาตรา 225 มาตรา 291 มาตรา 335(11) มาตรา 335(12) มาตรา 335 วรรคท้าย มาตรา 370 และมาตรา 389 ซึ่งมีลักษณะการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง คู่พิพาทอาจตกลงใกล้เคียงและยุติข้อพิพาทด้วยกันได้ เพื่อลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล ดังนั้น จึงเห็นควรเพิ่มเติมฐานความผิดดังกล่าวข้างต้นไว้ใน มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงซื้อพิพาท พ.ศ.2562 และเหตุผลที่เสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติของผู้ใกล้เคียงซื้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน ตามมาตรา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

48 เนื่องจากการที่กฎหมายให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน ซึ่งไม่รู้ข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดมาตั้งแต่ต้น ต้องมาทำความเข้าใจใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการล่าช้าในกระบวนการไต่สวน ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขมาตรา 48 โดยให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ไต่สวน แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องได้รับการอบรมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการไต่สวน และคู่พิพาทอาจตั้งร้องเรียนหรือเปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนได้ สำหรับเหตุผลที่เสนอแนะให้มีการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการยุติการไต่สวนข้อพิพาทในชั้นสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา 60 เนื่องจากมาตรา 60 เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่แสดงถึงเจตนาของผู้เสียหาย ที่ถือว่ากรณีที่ผู้เสียหายนำคดีอาญาไปฟ้องต่อศาลถือว่าผู้เสียหายไม่มีเจตนาไต่สวนข้อพิพาทในชั้นสอบสวนอีกต่อไป ซึ่งโดยหลักการไต่สวนข้อพิพาททางอาญานั้นการจะเข้าสู่กระบวนการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนก็ต่อเมื่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดจะต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งต่อพนักงานสอบสวนว่าประสงค์จะไต่สวนข้อพิพาท ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าการยุติคดีควรจะเป็นลักษณะเดียวกันคือ ผู้เสียหาย หรือผู้กระทำความผิดจะต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าขอยุติการไต่สวนเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากปัจจุบันปรากฏการกระทำความผิดทางอาญาทุกวัน ซึ่งถือว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก และผู้ต้องหาส่วนใหญ่จำ จึงควรศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการในการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน เนื่องจากในชั้นสอบสวนถือเป็นกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักด้านแรกซึ่งถือว่ามีความสำคัญที่สุด ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษา เรื่องกรอบและขอบเขตของฐานความผิดที่สามารถดำเนินการไต่สวนข้อพิพาทในชั้นสอบสวน และเรื่องคุณสมบัติของผู้ไต่สวนในชั้นสอบสวน จากการศึกษาพบว่าการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2562 ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพการไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนให้สูงสุด จึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดที่สามารถไต่สวนได้ในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 41 และแก้ไขในส่วนของคุณสมบัติของผู้ไต่สวนชั้นสอบสวน ตามมาตรา 48 ดังนี้

1. เพิ่มเติมฐานความผิดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 370 และมาตรา 389 ไว้ใน มาตรา 41(2)
2. เพิ่มเติมอนุมาตรา 4 ในมาตรา 41 บัญญัติ ว่า ความผิดตามมาตรา 335(11) และ มาตรา 335(12) เป็นความผิดที่สามารถไต่สวนได้
3. เพิ่มเติมความผิดตามมาตรา 335 วรรคท้าย และมาตรา 223 ไว้ในบัญชีท้าย พระราชบัญญัติการไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2562
4. เพิ่มเติมอนุมาตรา 5 ในมาตรา 41 บัญญัติ ว่า ความผิดตามมาตรา 291 และ มาตรา 225 เป็นความผิดที่สามารถไต่สวนได้ โดยสำหรับมาตรา 291 มีเงื่อนไข 2 เงื่อนไขดังนี้
เงื่อนไขที่ 1) จะต้องไม่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 291 ซ้ำ 2 ครั้ง ไม่ว่าจะมีลักษณะเดียวกันหรือไม่ก็ตาม ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่การกระทำความผิดครั้งแรก
เงื่อนไขที่ 2) จะต้องไม่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 291 อันเนื่องมาจากการดื่มสุราหรือเสพวัตถุอื่นใดอันมีผลต่อระบบประสาทและสมอง
5. แก้ไขมาตรา 48 เป็นบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ไต่สวนข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนต้องเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการไต่สวนข้อพิพาทจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

6. สำหรับเรื่องการยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา 60 ผู้ศึกษาเห็นควรยกเลิกบทบัญญัติมาตราดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2547). “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้ง ทางอาญาสำหรับสังคมไทย” *ตุลาการ* 51, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 140.
- _____. (2550). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร คณะทำงานโครงการนาร่องพัฒนาระบบงาน ยุติธรรมกระทรวงยุติธรรม.
- โชติช่วง ทิพวงศ์. “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล”, ใน *รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*, สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ประกายรัตน์ ตันธีรวงศ์. (2558). *หลักการและแนวคิดกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์*, ใน *เอกสารหลักสูตร และคู่มือการฝึกอบรมวิทยาการพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับจังหวัด, สถาบันพระปกเกล้า*.
- สรวิศ สิมปริงปี. (2555). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อุทัย อาทิวะ. (2563). *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง.